

Extra les!

Nieuwsbegrip Extra

Met enige regelmaat ontwikkelt Nieuwsbegrip in opdracht van bedrijven of maatschappelijke organisaties een speciale themales. Bedrijven die ons vragen om zulke lessen te ontwikkelen, doen dit vaak in het kader van 'maatschappelijk verantwoord ondernemen'. Ideële organisaties brengen via de les het maatschappelijke onderwerp waarop zij zich richten onder de aandacht.

De Nieuwsbegrip Extra-lessen worden mogelijk gemaakt door financiering van de externe opdrachtgever. De inhoud van de lessen wordt echter ontwikkeld door en valt volledig onder verantwoording van de Nieuwsbegripredactie.

Handleiding Nieuwsbegrip over de Ganzenmarkt in Coevorden, niveau B

Vooraf

Deze les is ontwikkeld in samenwerking met Stichting Ganzenmarkt Coevorden. Stichting Ganzenmarkt wil aandacht vragen voor de Ganzenmarkt in Coevorden. De Ganzenmarkt is een jaarlijks terugkerend feest dat op de tweede maandag van november wordt gehouden. Het feest heeft een historische achtergrond en bestaat sinds 1962 als folkloristisch feest. Het jubileumjaar 2022 is de aanleiding om de traditionele Ganzenmarkt onder de aandacht te brengen. De les is zo geschreven dat deze elk jaar gegeven kan worden.

Via deze Nieuwsbegrip Extra-les worden de leerlingen geïnformeerd over de traditionele Ganzenmarkt in Coevorden. In de les wordt verteld over de belangrijke rol die ganzen al lang spelen in *Ganzenstad Coevorden* en er wordt aandacht geschonken aan de geschiedenis van de Ganzenmarkt en de bijbehorende tradities. Ook is er aandacht voor hoe de Ganzenmarkt er nu uitziet en welke activiteiten er te doen zijn.

Meer weten over de Ganzenmarkt Coevorden? Kijk op www.ganzenmarktcoevorden.nl.

Lesoverzicht

Onderwerp *Ganzenmarkt Coevorden*

Deze les sluit aan bij de Ganzenmarkt in Coevorden die jaarlijks gehouden wordt op de tweede maandag van november. Deze les kan jaarlijks in de maanden voorafgaand aan de Ganzenmarkt gegeven worden.

Lesdoel De leerlingen lezen de tekst actief aan de hand van sleutelvragen. Ook bedenken ze zelf vragen bij de tekst. Verder maken ze een venndiagram (vergelijkingschema) voor een beter begrip van de tekst.

Leesdoel De leerlingen weten waarom Coevorden een Ganzenstad genoemd wordt en waarom ganzen in de geschiedenis van Coevorden belangrijk zijn. Daarnaast kunnen ze het verschil benoemen tussen de Ganzenmarkt vroeger en nu. Ook weten ze hoe de Ganzenmarkt eruitziet en welke festiviteiten er zijn.

Opdracht 1 Actief lezen, vragen stellen en sleutelvragen beantwoorden

Opdracht 2 Sleutelschema: een venndiagram maken

Opdracht 3 Een quiz over de tekst maken

Opdracht 4 Een gedicht over een ganzenhoedster lezen (extra)

Opdracht 5 Uitdrukkingen over ganzen (extra)

Opdracht 6 Een ganzenbordspel maken (extra)

Referentieniveau De tekst is geschreven op Nieuwsbegripniveau B en sluit aan bij referentieniveau 1F

Materiaal

Voor elke leerling:

- de tekst *Ganzenmarkt Coevorden: een jaarlijks folkloristisch evenement* (niveau B);
- bijbehorende opdrachten voor niveau B;
- de woordenlijsten voor de leerlingen (pagina 3 van deze handleiding);
- **voor opdracht 6:** voor elk groepje een kopie van het spelbord voor het ganzenbordspel (eventueel op A3-formaat); zie werkblad achter in deze handleiding. Zorg ook voor pionnen (of materiaal om zelf pionnen te maken) en dobbelstenen.
- voor abonnees van Nieuwsbegrip: de strategiekaart Vragen stellen en de woordhulp (op de website bij Basismateriaal).

Woordenlijst

folkloristisch = volgens de gewoontes die horen bij een land, stad of volk
ganzen drijven = ganzen in een bepaalde richting doen gaan
nieuw leven inblazen = iets weer op gang brengen
uniek = heel bijzonder en komt bijna nooit voor

✂.....

Woordenlijst

folkloristisch = volgens de gewoontes die horen bij een land, stad of volk
ganzen drijven = ganzen in een bepaalde richting doen gaan
nieuw leven inblazen = iets weer op gang brengen
uniek = heel bijzonder en komt bijna nooit voor

✂.....

Woordenlijst

folkloristisch = volgens de gewoontes die horen bij een land, stad of volk
ganzen drijven = ganzen in een bepaalde richting doen gaan
nieuw leven inblazen = iets weer op gang brengen
uniek = heel bijzonder en komt bijna nooit voor

✂.....

Woordenlijst

folkloristisch = volgens de gewoontes die horen bij een land, stad of volk
ganzen drijven = ganzen in een bepaalde richting doen gaan
nieuw leven inblazen = iets weer op gang brengen
uniek = heel bijzonder en komt bijna nooit voor

✂.....

Woordenlijst

folkloristisch = volgens de gewoontes die horen bij een land, stad of volk
ganzen drijven = ganzen in een bepaalde richting doen gaan
nieuw leven inblazen = iets weer op gang brengen
uniek = heel bijzonder en komt bijna nooit voor

Opdrachten

Toelichting

Actief lezen en sleutelvragen

In de basislessen van Nieuwsbegrip ligt de nadruk op het onderdeel Actief lezen. Onder actief lezen verstaan we het lezen van de tekst in drietallen, waarbij leerlingen in interactie met elkaar bespreken waar de tekst over gaat. Hierbij zijn ze gericht op de inhoud. Bij het actief lezen is het de bedoeling dat de leerlingen voorspellen, onduidelijkheden ophelderen en zelf vragen stellen. Hiervan maken ze notities op het werkblad Actief lezen. De sleutelvragen stimuleren leerlingen om verbanden te doorzien, afleidingen te maken en de tekst samen te vatten. Deze activiteiten zijn erop gericht de leerlingen te ondersteunen in het vormen van een mentaal plaatje van de tekst.

Werkwijze

- Introduceer het onderwerp klassikaal. Wat weten de leerlingen van het onderwerp? Wat verwachten ze in de tekst te lezen?
- Vertel de leerlingen het gegeven leesdoel en bespreek de uitleg. Wijs de leerlingen zo nodig op de strategiekaart *Vragen stellen*.
- Leerlingen die dat aankunnen gaan zelfstandig aan de slag. Zij werken (indien mogelijk) in drietallen met de tekst en het werkblad Actief lezen met de sleutelvragen en maken daarna een venndiagram bij de tekst (opdracht 2). Bij opdracht 3 bedenken de leerlingen vragen bij de tekst voor een quiz en spelen ze deze quiz.
- Begeleid zelf een instructiegroepje. Maak daarbij gebruik van de modeltekst, de sleutelvragen en de hulpvragen. De leerlingen kunnen daarnaast de strategiekaart *Vragen stellen* gebruiken. Laat de leerlingen na verlengde instructie zelf werken aan opdracht 2 en 3. Opdrachten 4, 5 en 6 zijn extra opdrachten. Bedenk van tevoren welke van deze opdrachten je kiest (mag uiteraard ook allemaal) en kijk daarbij naar wat er mogelijk is en wat jouw klas aankan.
- Nabespreking: check of lesdoel en leesdoel bereikt zijn. Laat de leerlingen eventueel zelf hun antwoorden controleren en bespreek waar ze moeite mee hadden.
- Neem de werkbladen Actief lezen in om inzicht te krijgen in het werk van de verschillende groepjes.

OPDRACHT 1

klassikaal/
drietallen

Actief lezen en sleutelvragen beantwoorden

1. Introduceer het onderwerp klassikaal. Wat weten de leerlingen over de Ganzenmarkt in Coevorden? Weten ze wat er gebeurt tijdens een Ganzenmarkt? En weten ze wat een Ganzenstad is? Wat verwachten ze in de tekst te lezen?
2. Geef uitleg over de werkwijze bij Actief lezen. Bespreek de lesdoelen. Vertel ook wat het leesdoel is. **Leesdoel:** De leerlingen kunnen vertellen hoe het komt dat Coevorden een Ganzenstad heet, wat de geschiedenis van de Ganzenmarkt is en wat er tegenwoordig tijdens de

Modelen

Ganzenmarkt in Coevorden gebeurt.

3. Werk klassikaal of in groepjes bij het lezen van de tekst. Maak gebruik van onderstaande modeltekst, de sleutelvragen en de hulpvragen.
4. De leerlingen gaan daarna zelfstandig aan de slag. Bespreek klassikaal de antwoorden op de sleutelvragen.

Modeltekst

Modelen van de inleiding m.b.t. actief lezen en vragen stellen:

Zeg bijvoorbeeld het volgende: *De titel van de tekst is: **Ganzenmarkt Coevorden: een jaarlijks folkloristisch evenement**. Als ik de titel lees dan is de Ganzenmarkt in Coevorden een jaarlijks folkloristisch evenement. Ik zie twee lastige woorden: folkloristisch en evenement. Het woord folkloristisch staat in het woordenlijstje en daar staat de volgende betekenis: volgens de gewoontes die horen bij een land, stad of volk. En een evenement is een grote en belangrijke gebeurtenis. Dus het is een grote en belangrijke gebeurtenis die te maken heeft met de gewoontes van de stad Coevorden. En omdat het Ganzenmarkt heet, zal het iets met ganzen te maken hebben. Ik kijk nu naar de foto's bij de tekst. Als eerste zie ik een foto waarbij de winnaars van 2021 staan. Daar zie je de Miss ganzenhoedster en Mini-Miss ganzenhoedster en de Mini-Mister ganzenhoeder staan die gewonnen hebben in 2021. Zou er misschien elk jaar een verkiezing zijn van ganzenhoedsters/hoeders? Op de tweede bladzijde staat een foto met een standbeeld van een ganzenhoedster met ganzen eromheen. Dat standbeeld zal waarschijnlijk in Coevorden staan. Ik kijk nu naar de kopjes in de tekst. Ik zie de volgende kopjes staan: **Ganzenmarkt vroeger**, **Biestenmoandagen**, **folkloristisch evenement** en **Ganzenmarkt nu**. Ik zie in elk geval dat er iets verteld gaat worden over de geschiedenis van de Ganzenmarkt (**Ganzenmarkt vroeger**). En er wordt verteld hoe de Ganzenmarkt nu is (**Ganzenmarkt nu**). Dan kun je bij deze twee stukje zien wat er vroeger anders was dan nu. Ook is er een kopje **Biestenmoandagen**. Dat lijkt me een dialect. Het zou beestenmaandagen kunnen betekenen. Maar wat daar precies mee bedoeld wordt is me nog onduidelijk. Dat zal wel uitgelegd worden wat dat te maken heeft met de Ganzenmarkt. De gans is natuurlijk ook een beest. Misschien heeft een van die maandagen wel te maken met de gans. En er is een kopje **Folkloristisch evenement**. Dat heb ik al bedacht; dat is een grote en belangrijke gebeurtenis die te maken heeft met de gewoontes van de stad Coevorden. Ook zie ik onder de tekst nog een blokje tekst met het kopje **Ganzen Geesje** met daarnaast de foto van het beeld van een Ganzenhoedster. Dat gaat dus waarschijnlijk over het standbeeld.*

Ik ben zo al heel wat te weten gekomen over de tekst door te kijken naar de titel, de foto's en de kopjes. Ik ben benieuwd wat er in de tekst staat. Ik ga maar gewoon beginnen met het lezen.

Wat hebben jullie mij horen doen? Ik dacht hardop na over de tekst. Ik stelde ook vragen aan mezelf. Dat hoort bij actief lezen. Als je actief leest, sta je ook stil bij onbekende woorden. En ik heb ook steeds gekeken naar verbanden in de tekst.

Laat een van de leerlingen hardop denkend het volgende stukje lezen. Vraag ook wat het belangrijkste was in dat stukje tekst.

Leg uit: *als je in je groepje actief aan het lezen bent, ga je ook de sleutelvragen bij de tekst bespreken. In de tekst zie je na elk stukje een of meer nummers staan. Bij elk nummer hoort een sleutelvraag.*

Let op: De hulpvragen bij de sleutelvragen op de volgende bladzijde zijn bedoeld als extra aanwijzingen bij de sleutelvragen. Gebruik de hulpvragen alleen als deze relevant zijn voor de leerlingen. Als de leerlingen de sleutelvraag direct kunnen beantwoorden is een hulpvraag waarschijnlijk niet nodig.

Sleutelvragen en hulpvragen

Inleiding

Sleutelvraag 1: Welk evenement wordt elk jaar in Coevorden gehouden en wat gebeurt er dan?

Hulpvraag 1a: Lees regel 1-4 nog een keer.

Hulpvraag 1b: In regel 2 staat een folkloristisch feest. Wat betekent folkloristisch? (opheldereren)

Ganzenmarkt vroeger

Sleutelvraag 2: Waarom was het voor boeren goedkoop om ganzen te houden en was Coevorden hiervoor een geschikte stad?

Hulpvraag 2a: Lees regel 6-9 nog een keer. Wat wordt daar verteld over het houden van ganzen?

Hulpvraag 2b: Let op het signaalwoord **namelijk** in regel 8 dat geeft een reden aan. Let ook op het signaalwoord **ook** in regel 9. Dat geeft een opsomming aan. (verbanden)

Sleutelvraag 3: Waarom verdween de Ganzenmarkt als markt rond 1920? Noem twee redenen.

Hulpvraag 3a: Lees regel 13-17 nog een keer. Wat veranderde er in begin vorige eeuw?

Hulpvraag 3b: Let op het signaalwoord **daarom** in regel 15. Waarom werden er minder ganzen gehouden?

Biestenmoandagen

Sleutelvraag 4: Wat heeft de Ganzenmarkt te maken met de 'Biestenmoandagen'?

Hulpvraag 4: Lees de alinea nogmaals.

Folkloristisch evenement

Sleutelvraag 5: Wat is het verschil tussen de Ganzenmarkt heel vroeger en die vanaf 1962?

Hulpvraag 5a: Lees het hele stukje nog een keer. Wat staat daar over het verschil tussen de vroegere Ganzenmarkt en de Ganzenmarkt vanaf 1962?

Hulpvraag 5b: Let op het signaalwoord **maar** in regel 30. Dat geeft een tegenstelling aan. Welke tegenstelling?

Ganzenmarkt nu

Sleutelvraag 6: Waarom worden er tegenwoordig geen ganzen meer door de straten gedreven tijdens de Ganzenmarkt?

Hulpvraag 6a: Lees regel 41-43 nog een keer.

Hulpvraag 6b: Let op het signaalwoord **namelijk** in regel 42. Dat geeft een reden aan. (verbanden)

Ganzen Geesje (extra blokje onder de tekst)

Sleutelvraag 7: Ganzen Geesje staat symbool voor de belangrijke rol die de ganzen al jaren in Coevorden innemen. Waaruit blijkt dit nog meer?

Hulpvraag 6a: Lees het stukje over Ganzen Geesje nog een keer.

Hulpvraag 6b: Hoe noemen ze Coevorden ook wel?

Na het lezen

Sleutelvraag 8: Zou jij naar de Ganzenmarkt in Coevorden willen gaan? Waarom?

Sleutelvraag 9: Is er in jouw woonplaats ook een folkloristisch feest? Schrijf er in een paar regels wat over op.

Antwoorden: Zie **antwoorden** achteraan deze handleiding.

OPDRACHT 2

klassikaal/
drietallen

Sleutelschema

een venndiagram

Sleutelschema: een venndiagram maken

Lees gezamenlijk de uitleg. De leerlingen maken in drietallen een venndiagram. Bespreek de gemaakte schema's na. Welke overeenkomsten hebben ze gevonden? En welke verschillen?

Antwoorden: Zie **antwoorden** achteraan deze handleiding.

OPDRACHT 3

drietallen/
klassikaal

Een quiz over de tekst maken

De leerlingen bedenken zelf (quiz)vragen over de tekst en meerkeuze antwoorden en wisselen die met elkaar uit. Op die manier kunnen ze elkaars quiz spelen. Voor de quiz kunnen ze onder andere de vragen die zij bij opdracht 2 bedacht hebben gebruiken, als ze de antwoorden weten.

OPDRACHT 4

drietallen/
klassikaal

Een gedicht over een ganzenhoedster lezen (extra)

De leerling lezen een gedicht over een ganzenhoedster in het Drents dialect. Zij kunnen in groepjes de betekenis van vijf woorden in het dialect achterhalen.

Antwoorden: Zie **antwoorden** en vertaling gedicht achteraan deze handleiding

OPDRACHT 5

drietallen/
klassikaal

Uitdrukkingen over ganzen (extra)

De leerlingen bespreken samen enkele uitdrukkingen over ganzen. Wat betekenen ze? Ze schrijven de betekenis op.

Antwoorden: Zie **antwoorden** achteraan deze handleiding.

OPDRACHT 6

drietallen/
klassikaal

Een ganzenbord maken (extra)

Bespreek de opdracht. De leerlingen maken in groepjes een (mini)ganzenbordspel. Geef de leerlingen een kopie van het werkblad met het speelbord. De leerlingen bedenken zelf waar ze de vakjes van de put en van de gevangenis komen, en maken zes 'opdrachtvakjes' en bedenken vragen en/of opdrachten die je moet doen als je op zo'n vakje terecht komt.

Laat de groepjes na afloop hun ganzenbordspel spelen. De groepjes kunnen eerst hun eigen spel spelen en daarna kunnen de leerlingen het spel van een ander groepje spelen. Bespreek ook na hoe deze opdracht is verlopen. Welke tops en tips geven de leerlingen elkaar voor het spel?

Werkblad Actief Lezen

Groepje van: _____

Leesdoel: Na het lezen van de tekst weet ik _____

Aantekeningen bij de stukjes

Noteer hieronder belangrijke informatie, onbekende woorden en eigen vragen. Schrijf ook de antwoorden van de sleutelvragen op.

Inleiding

Antwoord op sleutelvraag 1: _____

Ganzenmarkt vroeger

Antwoord op sleutelvraag 2: _____

Antwoord op sleutelvraag 3: _____

Biestenmoandagen

Antwoord op sleutelvraag 4: _____

Folkloristisch evenement

Antwoord op sleutelvraag 5: _____

Ganzenmarkt nu

Antwoord op sleutelvraag 6: _____

Ganzen Geesje

Antwoord op sleutelvraag 7: _____

Na het lezen

Antwoord op sleutelvraag 8: _____

Antwoord op sleutelvraag 9: _____

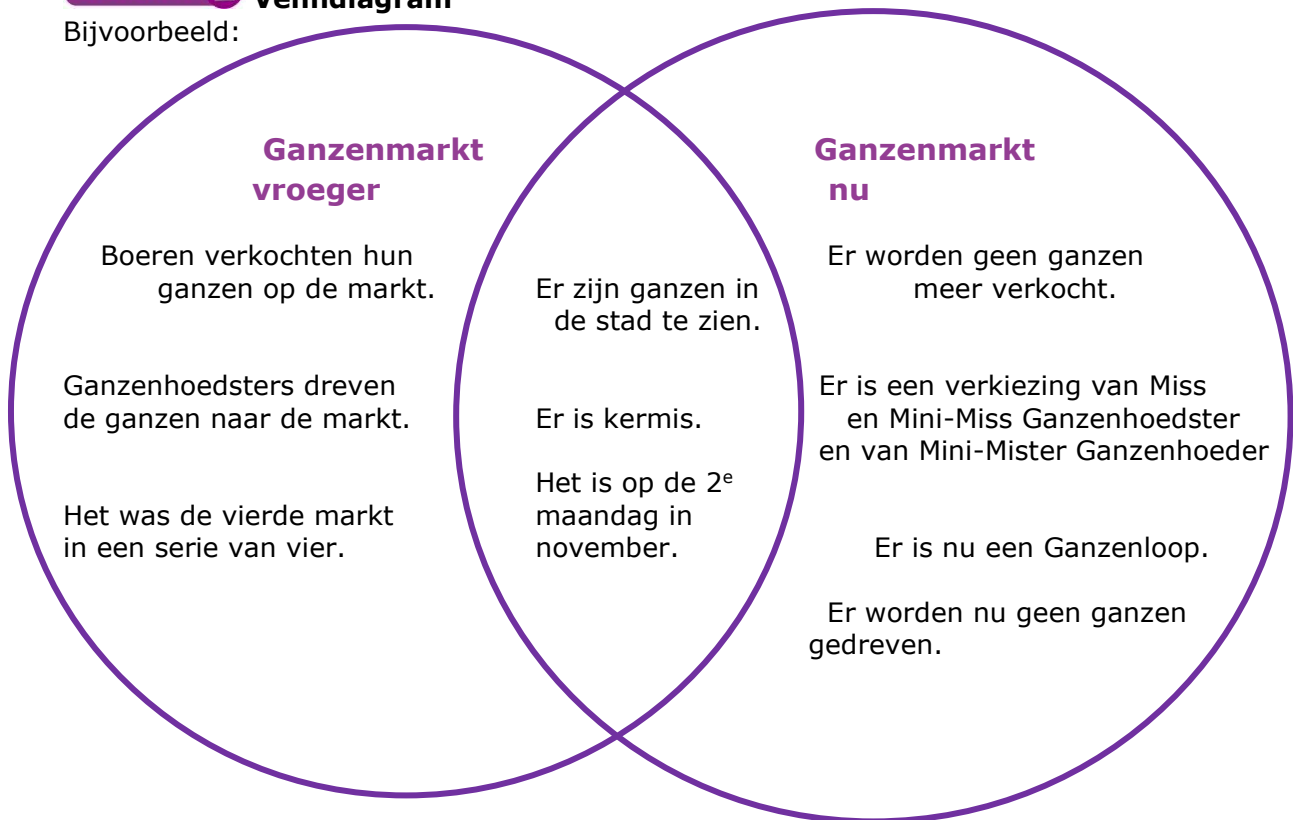
Antwoorden

OPDRACHT 1 Sleutelvragen

Tijdens het lezen	
Inleiding	1. Welk evenement wordt elk jaar in Coevorden gehouden en wat gebeurt er dan? <i>De Ganzenmarkt wordt elk jaar in Coevorden gehouden en dat is een belangrijke gebeurtenis in de stad met allerlei festiviteiten, zoals een kermis, een Ganzenloop, vuurwerk en verkiezingen.</i>
Ganzenmarkt vroeger	2. Waarom was het voor boeren goedkoop om ganzen te houden en was Coevorden hiervoor een geschikte stad? <i>Ze waren goedkoop omdat ze hun eigen eten zochten. En Coevorden was een geschikte stad omdat er veel water rond de stad was waar de ganzen konden zwemmen.</i> 3. Waarom verdween de Ganzenmarkt als markt rond 1920? Noem twee redenen. <i>1. De kooplieden gingen zelf naar de boeren zodat er geen markt nodig was. 2. De omgeving van Coevorden werd steeds droger dus niet geschikt voor ganzen.</i>
Biestenmoandagen	4. Wat heeft de Ganzenmarkt te maken met de 'Biestenmoandagen'? <i>Er waren vroeger vier 'Biestenmoandagen' en de Ganzenmarkt was op de laatste van deze vier maandagen.</i>
Folkloristisch evenement	5. Wat is het verschil tussen de Ganzenmarkt heel vroeger en die vanaf 1962? <i>Heel vroeger was de Ganzenmarkt een markt waar ganzen werden gekocht en verkocht. Vanaf 1962 is de Ganzenmarkt meer een feestdag voor de bevolking.</i>
Ganzenmarkt nu	6. Waarom worden er tegenwoordig geen ganzen meer door de straten gedreven tijdens de Ganzenmarkt? <i>Omdat het niet gezond is voor de ganzen.</i>
Ganzen Geesje (onder de tekst)	7. Ganzen Geesje staat symbool voor de belangrijke rol die de ganzen al jaren in Coevorden innemen. Waaruit blijkt dit nog meer? <i>Dat blijkt ook uit het feit dat Coevorden de naam Ganzenstad heeft.</i>
Na het lezen	
8. Zou jij naar de Ganzenmarkt in Coevorden willen gaan? Waarom? <i>Eigen antwoord.</i> 9. Is er in jouw woonplaats ook een folkloristisch feest? Schrijf er in een paar regels wat over op. <i>Eigen antwoord.</i>	

OPDRACHT 2 Venndiagram

Bijvoorbeeld:

OPDRACHT 4 Gedicht de Ganzenhoedster antwoorden + vertaling gedicht

1. wchien = meisje
2. stiet = staat
3. mandtien = mandje
4. aolle = oude
5. nije = nieuwe

Vertaling gedicht: zie volgende bladzijde.

De Ganzenhoedster

Daar staat ze eindelijk dan
Het mooie kleine meisje
Ze kijkt zo ernstig om zich heen
Ze heeft zo'n lief gezichtje

Zoals de meisjes ooit
Naar het oude Coevorden trokken
Zo staat ze op de markt
De gansjes aan haar rokken

Te midden van die drukte
Blijft ze zo schoon en klaar
Een mandje in haar armen
Een muts op haar krullen haar

Door de vele jaren heen
Was het meisje bijna vergeten
Alleen hele oude mensen
Die kunnen er nog van weten

Maar al wat grijs en oud is
Komt in een nieuwe tijd
En zo krijgt het oude Coevorden
Zijn Ganzenhoedster weer!

OPDRACHT 5 **Uitdrukkingen**

Uitdrukking	Betekenis
Iemand kunnen wijsmaken dat de kat ganzeneieren legt.	Iemand alles kunnen wijsmaken.
Dat valt op een gansje!	Dat is een meevaller, je hebt geluk.
Ik ben niet uit een gans-ei uitgebroed.	Ik ben niet zo slap of dom als je denkt.
Hij plukt de gans zolang hij veren heeft.	Hij maakt goed gebruik van iemand, totdat er niets meer te halen is.
Voor de ganzen preken.	Praten terwijl niemand naar je luistert.
Een vette gans bedruipt zichzelf	Iemand die rijk is, heeft geen financiële hulp van anderen nodig.
Als de ganzen lopen.	Netjes achter elkaar lopen of keurig op een rijtje.
Dat is een sprookje van Moeder de Gans.	Dat is niet waar, dat is verzonnen.

Werkblad: Spelbord Ganzenbordspel

